

ILIHIMAPKAINIQ

Atayumik Tautuktuuyaaqtangit

Tamna 2008 *Ilihainiqmut Maligaq* naunaiqtaa hivulliqpaangani Nunavunmiutat piliuqmata maligaliriniqmut maligakhangani ihuarhaqhimayuq maliganganit, ilumuurutinginnit tikinnahuaqtamikniklu nunavunmi.

2008mit, angiumik ayuiqtauyuuq akhuraaluk ihivriunniq titiqiqininnganut iniqtirininnganut uuminnga *Ilihainiqmut Maligaq*. Tamna ihivriurutingit ihivriuqtait qanuraaluktut nakuuninnga maligangit naunaiyaqtuuq angiyumik qanuriliurutinga, atauhiinaqmik uqauhilgit ilihainiqmut ilihaqtunut taimaaluuniit kavamanga unalu tigumiaqatauyut nunavunmi ihuaqtumik pipkaidjutyut havaangit munariyanginniklu titiraqhimayumi maligaqmi.

Hivulliqpaanga angiyuuq ihivriunniq umannga *Ilihainiqmut Maligaq* piyuq 2013mi havaariyaa Havakvinganit Kiinauyanik Ihivriuqtiryuanga Kaanatami (OAG). Tamna pipkaidjutyuuq taiguagakhaq tuniyaa kavamatkut naunaiyainikhanginnik ihumaalutigiyauyunik ilihairianginnaqtut, naunaiyainiq, ayuirhagakhat sikuuqtittitlu ikayuutikhanik pivallianiq, hivituyunik ilihainiqmut, uqauhingit ilihapkaidjutinganik unalu angayuqqaanguyunut/ilagiiktunut ilaunniq.

Tuglia angiyuuq ihivriunniq, piyut 2014mit 2015mut, ittuq maligatigut ihariagiyaayut ihivriunniq, ihivriuqtangit ukunannga Tikkuuqtauhimayut Katimayiingit Ihivriuriami *Ilihainiqmut Maligaq*, Tikkuuqtauhimayut Katimayiingit Maligaliurvikmit, piliuqtut 23 piyakhangit nutaanguqtiqtakhat ukununnga *Ilihainiqmut Maligaq* aulapkainingillu havakviup.

Tamna Ilinniaqtuliriyiitkut ihivriuqhimmaanginnaqtait aulapkaininngit ihuaqningalu tuniqhaininnga umannga ilihainiqmut pinahuarutinga, tuniyullu akhuurutaayumik titiraqhimayunik tamarmikmut OAG-mut ukunannullu Tikkuuqtauhimayut Katimayiingit ihivriurutingit.

Talvuuna hapkuninnga ihivriurutingit, naunaittut pivikhaqautingit hivumuuriami aadlanruqtakhangillu piliuriami nakuutqiamik ilihaidjutikhamut piyuq ilihaqtunut, sikuuqtittituyut ayuittiaqtunik nunallaanullu.

Ilangit umannga ihariagiyaayut qanuriliurutingit piliuqtaaqut aadlangurninnginnik ittunut maligat qanuriliurutingillu, taimaa kavamatkut piyait qakunngurangat. Kihimi, naunaittuq aadlangurninngit ukununnga maligaq ihariagiyaayut, pigiamikni naunaittut pilaqutingit tautuktuuyaaqtaa OAG-mit, tamna Tikkuuqtauhimayut Katimayiingit, havakvinga unalu tigumiaqatauyut.

Tamarmik OAG unalu Tikkuuqtauhimayut Katimayiingit ilitariyait ihariagiyyuq angikliyuuriami ihuarhaininnga unalu ihuarninnga ilihainiqmut pinahuarutinga. Tadja Nunavunmi, ilihaqtut aadlani nunallaani piyait ilihainiqmut aadlatqiinguyut ayurnaqtuuq munaritamikni qanuriliurutingit tunigamilu nakuuqpiaqtumik

ilihainiqmut pinahuarutinga. Una pipkaiyuq tamarmik qanuriliurutimik ihuangittuq ilihagtunut, kihimi atauhiq akitunnaktuq unalu ihuangittuq. Ihuarhaininnga umannga ilihainiqmut pinahuarutinga pipkainiaqtuq havakvinga ihuarhigiami ikayuutingit, piliuqtuq ihuaqtunik naunaiyainiq unalu better manage ilihapkaigiami ikayuutikhat. Ihuarhaininnga imaatungittumik piyuq piiqtauyuuq nunallaani munariniq, talvunga naunaiqtiyuumiqniaqtuq ilangani havaanginnit munariyanginniklu Ilniaaqtuliriyiit Katimayit Nunallaani.

Hapkuat titiraq naunaiqtiqtaa huuq unalu tunngavinga pinahuaqtumut aadlangurninngit ukununnga *Ilihainiqmut Maligaq*. Tamna aadlangurninnga *Ilihainiqmut Maligaq* taimaa naunairiami piqaqtugut hakugiktumik, hivumuuqtumik maligaliurniqmut tunngavinganik. Tamna maligaq aadlanguqtitauiqtuq taimaa piqariami naunaittumik havaangit munariyanginniklu tamainnut havaktuq ilihainiqmi.

Hapkuat maligaliuqhimayut aadlangurninngit akhuurutauyut. Tamarmik umannga tahapkuat 6nguyut Ilanganit naunaiqtaa kitut aadlangurahuaqtangit uumani *Ilihainiqmut Maligaq* unalu huuq hapkuat aadlangurninngit ihariagiayuyut. Tamna Ilanganit ilaliutihimayuuq:

- 1. Akhuurutauyut Maligangit: Pipkaidjutauyuuq Inuit Qaujimaqatugangit piliurhimayuuq iliharviit tamainni nunaptikni, nangariplugit qangaraaluknitaniq ilihimayangit, nangariplugit nunannga unalu tamarmik**
- 2. Atauhiinaqmik uqauhilgit Ilihainiqmut unalu Uqauhingit ilihapkaidjutinganik: Piliuqtuq ihuaqhaqhimayuuq tunngavikhaq ukununnga pinahuarutinga tuniqhaininnga unalu ikayayuutimik pivallianiq**
- 3. Hivituyunik Ilihainiqmut: Naunaiyaqtuq tamaita ilihagtut tuniyayuyut pivikhaqautikhanginnik ilaugiami, ilaliutigiami, angikliyuumiriami ayuirharamilu**
- 4. DEA Havaangit munariyanginniklu: Ilauyut nunallaat—Hakugiktittiyuuq ilihaidjutigiyaunivut**
- 5. Hakugiktittiyuuq Uviititit Uqauhirilluaraluanga Ilihaidjut: *Tous ensemble!***
- 6. Hakugiktittiyuuq Maligaqmiq: Naunaittiaqtuq, kiutaaqniq unalu iliurayuuq ayurhautipkaininnginnik**

Piqaqtuqlu amigaittut maligaliurhimangittut atuqtakhangit naunairiami nakuuyumik ilihainiqmut piqaqtuq—tamna pivallianiq maligangit, qanuriliurutingit, ayuirhagakhat, ilihapkaigiami ikayuutikhat unalu ilihaidjut, una uuktuutigillaklugu. Havakvinga pihimmaaqtuq ihuarhainiqmik. Kihimi, hapkuat qanuriliurutingit aadlanguqtaungittut ukunuuna maligaliuqhimayut aadlanguqtirutingit, unalu akhuurutauyuuq naunairiami taimaa pitillugu maligaliuqhimayut aadlanguqtirutingit pilaqutauniaruknaqhiyait tahapkunanut qanuriliurutingit, ihumagilluaqtaungittait umannga aadlangurninngit.

Tamna ihumaliurutit uumani titiqqami tukhiutitayuyut. Inuknut uqaqatigiikniq ikayuqniaqtuq havakvinga kangirhigiami qanuqtut ihumagiayanginnik inuknut, timiqutigiyayuyut nunallaanullu ukunuuna hapkuat piunayanginnik aadlangurninngit, talvuuna ikayuqniaqtuq uumani pivallianiq umannga maligaq naunaiyaqtauniaqtut, ihumagiayuyut, aadlanguqtuq unalu niruaqtauyuuq ukunanit Maligaliuqtiuyut Maligaliurvikmi.

Tamna tikinnahuarutingit hapkuat inuknut uqaqatigiikningit himmautingillu ukununnga *Ilihainiqmut Maligaq* piliuriami atayumik tautuktuuyaaqtangit ilihaidjutikhamut ilihagtunullu pivallianiq Nunavunmi.

ILANGANI 1

Akhuurutauyut Maligangit

Pipkaidjutauyuq Inuit Qaujimajatuqangit piliurhimayuq iliharviit tamainni nunaptikni, nangariplugit qangaraaluknitaniq ilihimayangit, nangariplugit nunannga unalu tamarmik

Inuit Nuatqatigiiknikkut Ukpiriyain unalu Inuit Qaujimajatuqangit tunngavigiyait piliurutigiplugillu ilihaidjutigiyaunivut. Naunairutiyait Ilinniaqtuliriyiitkut, sikuuqtittiit, iliaqtut unalu Ilinniaqtuliriyiit Katimayiit Nunallaani (DEA) hulilukaarutinginnut. Piliuqtut Inuit Qaujimajatuqangit iliharviit—iliharviit aulapkauiyuq maliganginnit ukunanut maligangit Inuit Qaujimajatuqangit unalu quviahuutigiyait Inuit Qaujimajatuqangit—hivullitigiyakhaq umannga kavamanga unalu piqaqtuq aadlatqiinik havagiami. Akhuurutauyuq naunairiami tamna maligaqmik-piqaqtumik naunaiyauninnga, ukunanilluaq angiyumik piqaqtumik maligaliuqhimayut tuniqhaininnga, ilaani nakuutqiamik pihimayuq naunairiami ihuaqtunik illuaqtumik iliurainiq ukunanik Inuit Qaujimajatuqangit pinahuarutigiami iliharviinut.

Tadja Inuit Nuatqatigiiknikkut Ukpiriyain unalu Inuit Qaujimajatuqangit havaktuq tunngavinganik maligangit umannga maligaliuqhimayut tunngavinganik, unalu pihimmaaqniaqtuqlu Ilanga 1 umannga aadlanguqtuq *Ilihainiqmut Maligaq*. Unalu hakugiktuq uqaqtauniq hivulliqpaami umannga maligaq nutaanik piqaqniaqtuq uqaqhingit piliuqtuq hivumuuqninnga inmikmut ihariagininnga unalu ayuirhaqhimayuq Nunavunmiut qitqauyuq unalu tikinnahuarutingit ilihaidjutigiyaunivut. Ihumagiyauniq una 'ilihaqhimayuq' unalu 'inmikmut ihariagininngit' ilaliutihimayut ihariagiyangit taimaa iliaqtut kangirhigiami unalu pilugu maligangit unalu ihumaliurutingit ukunanik Inuit Qaujimajatuqangit. Hapkuat ihumaliurutit aallagiingittut, kihimi qanittunnuamik atayut. Inuit Qaujimajatuqangit pittaaqtuq ilauyuqlu ilihainiqmut naunaiyaininnganut. Kihimi, kangirhiyut unalu iliuraiyuq Inuit Qaujimajatuqangit aadlatqiittumik piqaqtuq, unalu aadlanguqtumik havaaq ilanginnik ilihaidjutiniqmut naunaiyaininnginik. Ilaliutiyuqlu inuupluni, unaunnginnaqtut piliuqtuqing iliaqtut.

Ilanga 1 umannga *Ilihainiqmut Maligaq* ilaliutihimmaaqniaqtaa havaanga Ministamit, Ilinniaqtuliriyiit Katimayiit Nunallaani unalu iliharvikmi havaktut naunairiami inuknut ilihainiqmut ilaliutiyaa unalu pipkaidjutigiya Inuit Qaujimajatuqangit. Una havaaq piliuqtaa kiuttaaqniq pitqutigiquplugu ukununnga Inuit Qaujimajatuqangit, tamainnut inuknut ilihainiqmut pidjutinginnut.

Inuit Qaujimajatuqangit ihumagiyaangit ihariaginiaqtuq qanuriliurutinga DEA-mut nunagiyamikni ilihaidjut, ihariagiyaukmat ilanga naunaiyaqtanganik nakuutqianganut piuyanganikunalu pitquhingit nunallaanut naunaiqtauyut. Aallamut, DEA-ngit ihariagiyauniaqtuq uqaqtukhaq ukununnga Inuit Qaujimajatuqangit unalu Inuit Nuatqatigiiknikkut Ukpiriyain pikmat ukununnga Nunagiyamikni Pinahuarutingit.

**Inuit Qaujimajatuqangit
ihumagiyangit
ihariaginiaqtuq
qanuriliurutinga DEA-
mut nunagiyamikni
ilihaidjut,
ihariagiyaukmat ilanga
naunaiyaqtanganik
nakuutqianganut
piumayanganikunalu
pitquhingit nunallaanut
naunaiqtauyut.**

Kihimi, uqariami ihumaalutinga umannga Tikkuqaqtauhimayut Katimayingit piyuq umunnga uktuutigiyayut ilaliutigiami akhuraaluk aadlanguqtaaqtuq unalu inmimut kangirhidjutikhat ukuninnga Inuit Qaujimajatuqangit uumunnga akhuraaluk kangirhidjutiyayuyuk titiqqiniqmut ihumaliurut, tamna tukhiut ihuarhiyukhaq naunaitkutit ukununnga Inuit Qaujimajatuqangit ihuatqianguyukhaq titiraqhimayumi umannga maligaq unalu hakugiktiqlugit havaat pihimayait Ministaup, iliharvikmi havaktut unalu DEA-ngit iluani langa 1: Akhuurutayut Maligangit, umannga Maligaq. Una imaatut inniaqtuq piittut titiraqningit ukununnga Inuit Qaujimajatuqangit hilataani llanga 1 umannga Maligaq, pingilluni umannga ilanganik piyut ukununnga DEA Nunagiyamikni Ilihaidjut. Una pittailigiami ayurhauingit ukunani iniqtirinnganut, kihimi pittailigiami qanuriliurninnga Inuit Qaujimajatuqangit piyuq ilainnaqnut ihumaliurutinik, taimaa ingittuq: Inuit Qaujimajatuqangit unalu Inuit Nuatqatigiiknikkut Ukpriyain tunngaviyuyuk tamainnik piyavut ilihainiqmi.

Una piblugu *Inuit uqaqhiinik Tammaqtailinirmut Maligaq*, kavamatkut huli atuqtakhariyaat titiraqhimaniq ilanga 8(2) ilinniarnirmut pidjutainnik, imaa maliglugit Inuit Qaujimajatuqangit. Kihianilu, una havaaq naunaittiarniaqtuq kavamatkut naunaittiarniaqtaat kavamatkut aturniaqtaat maliglugit ilihailutik ilinniarnirmut Pidjutikhani.

Iliurainiq Inuit Nuatqatigiiknikkut Ukpriyain ilihaidjutigiyauvivut

Inuit Nuatqatigiiknikkut Ukpriyain iliuraqhimmaaqtait ukunuuna ilihainiqmut timiqutigiyanginnut hivullitigiyakhangit maligaqmi unalu qanuriliurutingit pivallianiq, ihumaliuqniqlu. Unalu ilitarininnga tunngaviyuyuk hivulliyuyuk maligami, amigaittuq maligaliuqhimangittut qanuriliurutingit ilaliutiinaqtaaqtavut maligaq, Inuit Nuatqatigiiknikkut Ukpriyailiharvikmi, hapkuatlu, kihimi kikliqaqtuq ukununnga:

- Iluittumik pilugu ukununnga Inuit Nuatqatigiiknikkut Ukpriyain: uqaqatigiikniq, uqaqatigiluni, unalu ilaliutiniq—atuliqtitauniq kiuttaaqniq, ihuarninnga unalu iquhimaittuniq.
- Hapkuatlu Inuit Nuatqatigiiknikkut Ukpriyain ilihaidjutinga qanuriliurutingit: inmikumut ukpiriniq unalu ihuarhaqhimmaaqtumik.
- Tuniluni tunngahuktittiutinik atuliqtitauyukhaq iluittumik, ilumuurutigiumik pihimayumik qanuriliurutikhat ukununnga Inuit Nuatqatigiiknikkut Ukpriyain, unalu Inuit Nuatqatigiiknikkut Ukpriyailihainiqmi pinahuarutingit sikuurvikmi havaktunut, DEA-ngit unalu havakvikmi havaktut.
- Hapkuatlu Inuit Qaujimajatuqangit unalu Inuit Nuatqatigiiknikkut Ukpriyain sikuuqtittiinguriamikni ilihaqtut uumani Nunavut Sikuuqtittiit Ilihainiqmut Pinahuarutinga (NTEP).
- Naunaiyaqtuq tamaita pinahuarutinga ihumaliuqtuq unalu ikayayutimik pivallianiq munariyayut ukununnga Inuit Nuatqatigiiknikkut Ukpriyain.
- Piliuqtut ilihaqtut, angayuqqaanguyut unalu inunginnik ilauniq pinahuarutingit
- Ilaliutiplugit qangaraaluknitaniq Inuit pihit, atuqtuuyaqtangit iliharvikmi
- Naunaiyaqtuq tamaita iliharviit ilaliutipkaiyait Iniririit ilihapkaiyait qangaraaluknitaniq ilihimayangit ilihaqtunut, unalu piliuqhugu ihariagiyayut ilihavikhanik inikhaniklu sikuurviup tatqirhiutingani nuutiqtirutikhanganut qangaraaluknitaniq ilihimayangit.
- Piliuqluni ilauqatigiikniqmik havaqatigiiklunilu aadlanut inuknut.
- Atuqluni ilihimayangit umannga Iniririit Uqaqatigiikniqmut Katimayit.

Hapkuat qanuriliurutingit ikayuqniaqtuq ilaliutininna unalu ilihimaninna ukunannga Inuit Nuatqatigiiknikkut Ukpriyain unalu Inuit Qaujimajatuqangit iliharvptikni. Ihuaqtut maligat naunaiqniaqtaat tamaita havaktut uumani ilihainiqmut timiqutigiyanginnut kangirhigiami unalu pipkaidjutigiyyuq havaamut piliurhimayuuq llangani1mi umannga *Ilihainiqmut Maligaaq* ilaliutigiami unalu atuliqtitaugiami Inuit Nuatqatigiiknikkut Ukpriyain. Una havaaq llangani 1 pipkaidjutigiyyaa Ministauyuq, iliharvikmi havaktut unalu DEA-ngit kiuttaaqtumik naunaiyaiyakhamut Inuit Nuatqatigiiknikkut Ukpriyain unalu Inuit Qaujimajatuqangit ihariagiyaayumik unalu akhuurutaugiyaa ilihaidjutigiyaunivut.

DEA Nunagiyamikni Ilihaidjut, Inuit Qaujimajatuqangit unalu Inuit Nuatqatigiiknikkut Ukpriyain

DEA-ngit havaariyaa akhuurutaayumik havaktut atuliqtitaugiami Inuit Nuatqatigiiknikkut Ukpriyain, nunagiyamikni pitquhingit unalu uqauhingit, unalu tammaqtailiplugit Inuit Qaujimajatuqangit. Una ilaliutihimayut piliuqtuq nunagiyamikni ilihaidjut piyuq nunallaani ilihagtunullu pipkaihimagiyumik. Una ilihaidjut ihariagiyaayuuq qanuriliurutaat naunaiyaiyakhamut ilihagtut ayuiqtait atuqhugulu maligangit ukunanit Inuit Nuatqatigiiknikkut Ukpriyain, unalu piyuq ihuarhidjutikhamik umannga ihuaqtumik ministauyut ayuirhagakhat. DEA-ngit munariyaillu ukununnga iliharvikmi havaktut piliuqtut iliharviit piyut ukunannga Inuit Nuatqatigiiknikkut Ukpriyain. Una pittaaqtaat uktuutigitilugu Inuit Nuatqatigiiknikkut Ukpriyain, ukunuuna inunginnik ilauniq unalu qaitquidjutigiyaat ilauninna ilihagtunut, angayuqqaanguyunut unalu inirniriit iliharvikmi unalu DEA katimayut.

Atauhiinaqmik uqauhilgit Ilihainiqmut, Inuit Qaujimajatuqangit unalu Inuit Nuatqatigiiknikkut Ukpriyain

Atauhiinaqmik uqauhilgit ilihainiqmut naunaiqntaa ilaliutininna unalu pipkaidjutauyuq Inuit Qaujimajatuqangit unalu Inuit Nuatqatigiiknikkut Ukpriyain iliharvptikni. Uqauhingit unalu pitquhingit qanittumik atayut. Akhuraaluk kangirhiyut Inuit Qaujimajatuqangit unalu Inuit Nuatqatigiiknikkut Ukpriyain ikayuqtauyut ukunannga kangirhiyut umannga Inuit uqauhingit, talvuuna piqaqtukhauyugut hakugiktunik atauhiinaqmik uqauhilgit ilihaidjut ikayuriami ilihagtut kangirhigiami, piliuqtuq unalu quviahuutigiami Inuit Qaujimajatuqangit unalu Inuit Nuatqatigiiknikkut Ukpriyain, taimaa inuugiamikni sikuurvikmi, iglumini nunagiyamiknilu. Qanuriliurutiyyangit havakvinga hakugiktinniaqtaat tuniqhaininna atauhiinaqmik uqauhilgit ilihainiqmut ukunuuna *Ilihainiqmut Maligaaq* naunaiyaqhimayut llangani 2 uumani titiqqami.

ILANGANI 2

Atauhiinaqmik uqauhilgit Ilihainiqmut unalu Uqauhingit ilihapkaidjutinganik

Piliuqtuq ihuaqhaqhimayuq tunngavikhaq ukununnga pinahuarutinga tuniqhaininnga unalu ikayayuutimik pivallianiq

Tamna Nunavut Kavamanga unalu Ilinniaqtuliriyiitkut akhuuqtut atauhiinaqmik uqauhilgit ilihainiqmut unalu ilihaidjutinginnik iniqtiqtut ilihagtut uqayuktut Inuit uqauhinginnik. Tunngaviuyuq ilihaidjutigiyaunivut unalu akhuurutayuq ilanga piliuriami ilihaqhimayuq unalu inmikkuuqtut angayukhiinit iliharvinganit ilihaidjutinginnik iniqtiqtut. Atauhiinaqmik uqauhilgit ilihainiqmut tunihimmaaqtauniaqtuq Nunavunmi; kihimi, tuniqhaininnga tunngavinga unalu munarininngalu qanuqtut tuniyayuq ihuaqhaqtauniaqtuq ukunannga piundayanginnik maligaliuqhimayut aadlanguqtiringit.

2008mi angiyumik ihumagiyaat ukununnga piliurninnganut umannga pingahut uuktuutit atauhiinaqmik uqauhilgit ilihainiqmut. Kihimi, pingiplugu nakuutqianik qanuriliurutingit talvani, naunaiqtuq una timiqutigiyanginnut pipkaidjutiyuq akhuurutayuq ayurhauingit unalu pipkattailiyaalu ilihagtut pigiami ihariagiyauyuq uqauhinginnik qanuritaakhainnik. Una ilitariyauyuq ukunannga Tikkuqaqtauhimayut Katimayiingit, OAG, NTI unalu Ilinniaqtuliriyiitkut, aadlanit.

Tamna nutaaq timiqutigiyanginnut pingahut aadlatqiiktut uuktuutit piliuqtuq akhuurutayuq ihuiguugutigiyayut ukunanit iliharviit pittailiyaa tuniqhaininnga uumannga nakuuqpiaqtunit unalu ihuaqtullu ilihainiqmut pinahuarutinga, unalu ihuaqtuq naunaiyaininnga ilihagtunut qanuriliurutingit tamainni nunaptikni. Unalu, akhuurutayuq piqalluanguinmat Inuktut uqayuktut ayuittiaqhimayut ilihagtittit ayuittiaqtut hakugiktittaa hapkuat uuktuutigiyayut, imaatut ikmat (1) piqalluanguinmat Inuktut-uqayuktut sikuuqtittiit; unalu (2) pilimainmat ihuaqtumik tunigiami tahapkuat Inuktut uqayuktut sikuuqtittiit nunallaanut, ihuaqtuq ukununnga aadlanguqtittuq uuktuutit unalu piqalluanguinmat ihuarhaininnga ilihapkaidjutinganik minitsinik unalu tuniyayuq uqauhingit ilihapkaidjutinganik atauhiqmum ilihagtunut ilihaidjutinginnullu.

Tahapkuat aadlangurninngit piundayayut Ilanganut 4 umangga *Ilihainiqmut Maligaq*:

- Piqaruknaiqmat pingahut aadlatqiiktut uuktuutit atauhiinaqmik uqauhilgit ilihainiqmut kihimi avalittumik, ihuaqtumik, kihimi aadlanguqtaaqtumik, tunngavinga naunaiykaiyuq ukunannga atauhiinaqmik uqauhilgit ilihainiqmut uuktuutit aadlani nunanganni. Ikiyliuumiqlugu akhuurutayuq aadlatqiinnga nunallaani piqaqtut pingahut aadlatqiiktut uuktuutit piliuqtut, una tunngavinga nakuuyumik munariniaqtaa piqalluanguittunik Inuktut uqayuktut sikuuqtittiit, unalu pipkaidjutiyuq aadlanguqtaaqtumik tuniqhaininnga atauhiinaqmik uqauhilgit ilihainiqmut that naunaiqtitaa nakuuyumik ilihagtut qanurittaakhaanik tamainni nunaptikni, unalu pipkaidjutiyuq ihuaqtumik qanuriliurutingit naunaiyaininnga.

- Una ihuaqtumik tunngavinga munariyauniaqtuq Ministamit, angirutiaqtuq naunairiami qanuraaluktut ilihapkaidjutinganik ikaarninnga ihariagiyuq uumani tamarmik uqauhingit tamainnut ilihagtunut unalu angirutinga tunigiami maliktakhat kitut uqauhingit ilihapkaidjutinganik atuqtauniaqtut tamarmiknut ilihaidjutinut. Ihuaqhaiplogu una, nakuuyumik piniaqtuq havaktut naunaitkotaliripkaigiami maliktakhanginnik naunaipkainiaqtait Inuinait ilihagtiuyut ihuatqiamut ihariagininnanut, taimaatut ihuaqniaqmat ilihimagiami qaffuyut sikuuqtittiikhat ihariagiyuyut, kituni nunallaani unalu kitunut ilihagtunut/ilihaidjutinut. Ministamit naunaipkainiq piniaqtut ukunannga tamarmik nunagiyamikni ukiunganik, inuinnaugumi, angutaugumi, arnaugumi, maniliurutiqarninnga, ilihaidjutinga, havaaqarumuluniit unalu aktikkulaanga havakviup tunigiami atauhiinaqmik uqauhilgit ilihainiqmut, hunamik tamna nutaaq timiqutigiyanginnut pingitkumiuk.
- Tuniqhaininnga uumani *Inuit Uqauhinginnik Tammaqtailiniqmut Maligaaq* pimmariktumik piplugu ukununnga pilaarutinga angayuqqaanguyut nutaqqangit pigiami Inuit uqauhingit ilihaidjutingit aadlanguqniaqtut aadjikutarinahuariami pilaarutinga pigumi amigaitqianik ilihapkaidjutinganik ittukhaq Inuit uqauhinginnik. Una nampanganiq amigaitqiamikluuniit ilihapkaidjutinganik ittukhaq Inuktut. Ilihaliharaangamik unalu ilangini nunallaanginni piqaqtut qanuritaakhaanik, tamna pusantnga ilihaidjutinginnik, ilihagtamiknik, angitqiyauniaqtuq. Taimaa amigaitqiaq Inuktut uqayuktut sikuuqtittiit ayuirhaqtauyut timiqutigiyaumungaulurumiklu, angitqiyauniaqtuq pusantnga ilihapkaidjutinganik ikaarningit tuniyut Inuktut piniaqtuq. Naunaqtauyukhaq, pihimmaaqaqtaqtut tunigiami Uiviititut aadlamik uqauhiq.

Hapkuat aadlangurninngit tuniniaqtait tahapkuat ikayuutikhat:

- Ihuarninnga tuniqhaininnga unalu qanurittaakhaanik nunallaamit nunallaamut unalu avikturhimayumit avikturhimayumut, taimaa ilitaritillugit piqaqtuq tadja akhuurutauyuq aadlatqiilik uqauhinginnik ihariagiyangit hakugikningillu nunallaanit avikturhimayunitlu.
- Ihuaqtuq unalu ihuaqtunik naunaiyainiq ilihagtunut qanuriliurutingit.
- Ihuarhaffaarniq umannga pivallianiq, angirutautinganik unalu hungiutiyuqlu ayuirhagakhanik.
- Qanuriliurutinganit pihimayuyq ihumaliurniq pitqutigiquplugu ukununnga ilihapkainiqmut minitsinik.
- Ihuaqhaqhimayut qanuriliurutinga unalu havaktipkainiqlu uuminnga timiqutigiyanginnut aadlanguqpaktuq uqariami unalu ihuarhilugulu piqalluangittuq Inuktut uqayuktut sikuuqtittiit.
- Angitqiamik naunaiyainiq pivallianiqmut nutaamut Inuktut uqayuktut sikuuqtittiit unalu ayuirhaqhimmaaqaqninga, ikayuutimiklu unalu havakhimmariamiklu nutaat Inuktut uqayuktut sikuuqtittiit.
- Pihimmaaqtuq pivallianiq Inuktut ilihapkaigiami ikayuutikhat unalu atuqtakhangit ihariagiyuyut, unalu ayurnainniaqtuq unalu ihuatqiangulunilu piimayanginnik atauhiinaqmik uqauhilgit tunngavinga.
- Tamna piimayanginnik aadlangurninngit pipkaidjutiniaqtuq timiqutigiyanginnut aadjikutaanik ukununnga nakuuqpiaktumik tunngavinga atuqtauyuyq ukunannga Kativik Iliharviup Katimayiingit Nunavikmi.

**Tamna Nunavut
Kavamanga unalu
Ilinniaqtuliriyiitkut
akhuuqtut atauhiinaqmik
uqauhilgit ilihainiqmut
unalu ilihaidjutinginnik
iniqtiqtut ilihagtut
uqayuktut Inuit
uqauhinginnik.**

Nunagiyamikni Munariniq ukununnga Atauhiinaqmik uqauhilgit Ilihainiqmut

DEA-ngit piqainnaqniaqtut akhuurutauyumik havaktut ikayuriami Ministauyuq pitqutigiquplugu ukununnga atauhiinaqmik uqauhilgit ilihainiqmut, taimaa kingulliqpaaq ihumaliurut inniaqtuq Ministamit. DEA-ngit pihimaniaqtaat unalu ihumagilluaffaaqlugillu ihariagiyanginnik havaktut piliuriami nunagiyamikni ilihaidjut. Una ilihaidjut ihuarhaqtaa ihuaqtumik ilihainiqmut pinahuarutinga unalu atuliqtitaunginnarialik nunagiyamikni pitquhingit unalu piyut nunagiyamikni uqauhingit ihariagiyanginnik, tikinnahuaqtangit unalu uqauhinginnik piumayanginnik. Tuniyut DEA-ngit havaktut hapummigiami nunagiyamikni avikturhimayulluuniit uqauhingit piumayanginnik pipkaidjutiniaqtaa havakvinga ihumagilluarami tamainnut uqauhingit qanuriliurutingition unalu ayuitamiknik pivallianiq, talvuunga hakugiktinniaqtaat Inuktut ayuirhaniaq qanurittaakhaanik tamainnut Nunavummiut.

ILANGANI 3

Hivituyunik Ilihainiqmut

Naunaiyaqtuq tamaita ilihaqtut tuniyauyut pivikhaqautikhanginnik ilaugiami, ilaliutigiami, angikliyuumiriamu ayuirhariamilu

Hivituyunik Ilihainiqmut tainiuyuq piyut naunaiyainiqmut piinariaqihimayuq tamainnut nutaqqanut tamarmikmut ilihainiqmut pinahuarutinga tuniyauyut ilihapkainiqmi sikuuqatimiknut, unalu ikayurutikhaq ihariagiyauyuq pipkaidjutigiamikni inuup ayuirhaniq ihariagiyaninnik. Inuit Qaujimagatuqangit qanuqtut ihumagiyaninnik—qangaraaluknitanik Inuit maligangit, atan'nguyangit, ilumuurutingit unalu tamaat nunaryuapta qanuqtut ihumagiyaninnik—piliuqta tunngavikhaq Nunavunmut ilaliutiyuq qanuqtut ihumagiyaninnik. Piliuqtuq unalu iliurayyuq Inuit Qaujimagatuqangit qanuriliurninnga ilaliutiniqmut, aadlatqiimut nutaamut ilihimayangit unalu nakuutqiaq atuqtamiknik piyut ilaliutihimaniqmut, tunngaviyuq pipkaidjutauyumut inuuhinganut akuniraalukmut ayuirhaniq unalu piliuqtuq inmikmut ihariaginngit ilihaidjutinginnik iniqtiqtut.

Ilihaqtut sikuurialiqpaktut amigaittunik aadlatqiinguyunik ayuitamiknik pittaaqtamiknik, piumayanginnik unalu ihariagiyaninnik. Hivituyunik Ilihainiqmut pipkaidjutigiya pittarninnga sikuuqtittiit piliuriamik ihuatqamik hungiutiniq pinahuariami taimaa pipkaidjutigiami inuup ihariagiyaninnik iliaqtunut iliharvikmikni. Ilaani, iliaqtut ihariaginaqtuq hungiutiniqmi piiyaqtauniq, aadlangurniq, iliurailuniluuniit ayuirhaniq tikinnahuaqtamiknik, unghaktumi ittuq ihumagiyaninnik, kihimi aadlangungitaa tamainnit pinahuaqtaminik umannga ayuirhagakhat. Ilaani, tamna iliaqtut ihariaginaqtuq tuniqhaininnga umannga ilihainiqmut pinahuarutinga himmautikhamik piluni ihariaginaqtuq hilataanit ikayuutikhamiknik havaanilluuniit ihariaginaruknaqhiuq *Inuup Ilihaqtut Ikayuutikhamiknik Ihumaliurutimik (ISSP)*.

Tamna Piumayanginnik Aadlangurninngit Ilanganut 6 umannga Ilihainiqmut Maligaq

Nutaanguqhimayumi *Ilihainiqmut Maligaq* munarininngalu iniqtirinnganut Hivituyunik Ilihainiqmut ihariagiyaninnik pihimaniaqtut atan'nguyanit, unalu nunagiyanittumit DEA-ngit ittumi tamna nutaaq maligaq. Tamna atan'nguyaq munariniaqta iliaqtittiit havaktut pitqutigiquplugu havaanginnik munariyaninniklu. Hapkuat havaangit ilaliutihimayuq ilitarninnga umannga ihariagiyaninnik iliaqtunut uumunnga naunaipkainiq Ministamit. Iliharvikmi sikuuqtittiit, ikayuqtaupluni iliaqtunut ikayuqtut sikuuqtittiit, piliurniaqta ISSP unalu sikuurvikmilu havaktunut munariniaqta pivalliani angirutinganiklu. Iliharvikmi havaktut munariniaqtait ISSP-ngit.

Minista angirutiqarniaqtaa tunigiami naunaipkainiq talvunga qanuqtut ittuq "ihumagilluaqtauyut ikayuutikhat unalu naunaiyainiq." Naunaiyaiyuq unalu tuniluni maliktakhangit hapkuat aadlatqiiktut hungiutigiyangit akhuurutauyumik hivumuuqniq iharhigiami naunaittiaqninga timiqutigiyanginnut. Tunigiami

nakuuyumik ihuaqninganik tamainni nunaptikni unalu ikayuqniaqtuq naunairiami havaangit ihuaqtumik unalu nakuuyumik tuniyauyut, tamna Ministauyuq anginnarialik tunigiami naunaiyaivikhanganik kitut nakuuyut unalu ikayuutauniaqtut pitqutigiquplugu ukununnga ISSP-mik. Ihumaliurutit pitqutigiquplugu ukununnga ikayuutauyut hungiutiginiqmulluuniit ikayuutauyut unalu iliharutingillu ilihaqtunut, unalu ihumaliurutit pitqutigiquplugu ukununnga ihumagilluaqtauyut ikayuutit naunaiyainiqluuniit ilihaqtunut inniaqtuq Ministami naunairiami quullitqamik kiutaaqniq hapkununnga ihumaliurutit.

Ihuiguutigiyut umannga ihumaliurutit piliuqtut ukunanit iliharvikmi havaktut piyut ISSP-mut pittaarhimmaaqtuq. Una ihuiguutigiyut havaanga munariyauniaqtuq havakvinganit, kihimi ihuiguutinga ihumaliurutit piliuqtauniaqtuq ihuaqtumit pingahuuyumit ilaayumit. DEA-ngit pilimaiqtait munarininngalu iuharhaininnga titiqqqiqininnganut qanuriliurutingit ihuiguutiniqmut.

Tamna tikinnahuaqtangit hapkuat piumayanginnik aadlangurninngit

- Naunaiyaqtuq angayuqqaanguyunut ilihaqtunullu kangirhigiami maligangit unalu qanuriliurutikhat ilihaidjutimut ilihaqtunut nakuuyumik pigiamikni, qanuqtut havaktuq kinalu munariyakhaq pivallianiqmut unalu iniqtirinnganut- ISSP-luaqmut kihimi. Una ilaliutihimayut tikinnahuarutingit angikliyuumiriami unalu ihuaqhilugu qanuritaakhaanik ilagiiktunik ilauniq, unalu qaitquiyuq tunngahuktittiuqlu angayuqqaanguyunut hivulliqpaami ikayuqtiuyut nutaqqamiknut uumani havaami. Ilaupkaininnga angayuqqaanguyunut uumani ilihainiqmut nutaqqangit tamainnut munariyakhaq, unalu pimmariktumik piyukhaq iuharhigiami ayurnaigiami ilagiiktut kitut piumayanginnik uqarlunilu.
- Piliuqtuq qanuriliurutingit kiutaaqniqmut, unalu havaangit Hivituyunik Ilihainiqmut naunaittiaqtumik tamainnut ilaayunut amigaitqiamiklu ikayuutauniaqtut.
- Pipkaiplugu munarininngalu pivallianiqmut, angirutimik unalu iniqtirinnganut naunaittiaqtumik unalu kingulliqpaami alganganut hivuniqmi havaktunut ilihainiqmut ayuittiaqtut. Piliuqtuq naunaittumik havaangit unalu havaangit sikuuqtittiinut pitqutigiquplugu ukununnga ISSP-nik.
- Ihuaqhilugit sikuurianginnaqtauninnga, ilihaqtut iniqtiqingit, qayangnaqniqmut munariniq piliuriamilu qilaminnaq ihuatqiamiklu ihumaliuqniq.
- Naunaiyaqtuq atuqtakhangit, ikayuutingit unalu ikayuutit piinariaaqihimayut naunaittumik piliuqhimayut, ihuaqtumik tuniqhahimayut, tamnalu piinariaaqinunnga ukunanit ayurhautiqangittuq.
- Ihuaqhilugit munarininnga, katitiqinunnga uqaqningalu nampanganiq naunaitkutunik, talvuuna pipkaidjutiniaqtaa nakuuyumik kangirhiyut kiudjutinganik ilihaqtunut ihariagiyanginnik.
- Piliuqtuq ihuiguutigiyut havaanga talvuuna havakvinga tunittaaqtuq ihariagiyauyuq ikayuutunik.
- Ikikliyuumiqtaa havaangit tadjja akhuraaluk havaktut DEA-tkut katimayiingit, pipkaidjutiuyut DEA-ngit ihumagiami aadlat akhuurutauyumik qanuriliurutingit unalu ihumaliurutit. DEA-ngit inniaqtuq ilaayumik ikayuqtiuyut nunamiknut pimmariktumik piluni ukununnga atauttumut tikinnahuaqtangit Hivituyunik Ilihainiqmut, unalu pitquyauyut atuqtakhanginnut angayuqqaanut ilauninnganut naunaitkutikhanganullu. Una piyut akhuurutauyumik pidjutinga nunagiyamikni munariniqmik an.

Qaffuyut qanurittumik taimaa naunairiaptikni tamna Hivituyunik Ilihainiqmut hakugiktunik unalu nakuuyumik piyuq iliharviptikni. Making aadlangurninngit ukununnga maligaq nakuuyumik tunigiami havaangit munariyanginniklu akhuurutauyut hivulliqpaami talvannga piyakhaq. Iniqtirinnganut hapkuat aadlangurninngit maligaqmi piliurniaqtuq nutaanguqtiqhimayumi maligat, ilihaidjut unalu havaktuting havauhikhat.

ILANGANI 4

DEA Havaangit munariyanginniklu

Ilauyut nunallaat— Hakugiktittiyoq ilihaidjutigiyaunivut

Ilinniaqtuliriyiit Katimayiit Nunallaani (DEA-ngit) havaariyaa ihariagiyaayumik havaktut Nunavuutim ilihainiqmut timiqutigiyanginnut. Tahapkuat niruaqtauyut katimayiingit umannga DEA-ngit piqaqtut akhuurutauyuq qaffiuyunik havaangit titiraqhimayumi tamna nutaaq maligaaq. 2008mit, naunaittuq amigaittut DEA-ngit ayurhaqtut pipkaidjutigiami ihariagiyanginnik ihumagiyaait maligamit taimaa pikmat hakugikninnga unalu aktikkulaanga umannga havaangit. Una ilitariyaayut ukunannga DEA-ngit inmiknik, tamna CNDEA, OAG-lu unalu Tikkuqaqtauhimayut Katimayiingit. Kiudjutigiymi ukununnga ihuarhaffaaqtakhait DEA-mut havaangit munariyanginniklu, piumayanginnik maligaliuqhimayut aadlangurninngit uukturahuaq ihuarhigiami ayurhaut ayurhaqtut DEA-mut katimayiingit, taimaa ihuarhigiami aktikkulaangit piliuriami akhuurutauyuq, nakuuyumik tuniqhaininngit ukununnga iliharviit nunagiyamikni.

Nunagiyamikni Ilihaidjut

Qitqanga nunagiyamikni munarininnga piyukhaugaluat ukunuuna DEA pivallianiq unalu tuniqhaininnga nunagiyamikni ilihaidjut. Una ilihaidjut ittukhaugaluq ilihagtut unalu nunagiyamikni piluni, naunairiami akhuurutauyuq ukununnga piumayanginnik unalu ihariagiyanginnik ilihagtunut, unalu piliuqhimayut ukunannga uqaqtamiknik ukunanit angayuqqaanguyunut unalu iniririit. Nunagiyamikni ilihaidjut ihuatqianguyut tammaqtailigiami atuliqtitaugiamilu nunagiyamikni pitquhingit unalu uumanilluaq kihimi nunagiyamikni uqauhingit piumayanginnik, hapkuatlu uqauhiit. DEA-tkut munariyakhaat nunagiyamikni ilihaidjutingit iliqtuq ilanganik *Ilihainiqmut Maligaaq*, kihimi, akhuraaluktut pilaqutauyutful, DEA katimayiingit piyukhat aktikkulaanganiklu ihuaqtumik piliuqluni uqaqatigilugitlu pinahuarutiginiaruknaqhiyanginnik. Talvuuna piumayanginnik aadlangurninngit piliurhimayut ikikliyumiriami titiqqiqiniqmut unalu maniliqirnimut ayurhauitinginnik, pipkaidjutigiami angitqiamut ihumaliuqniq ukununnga nunagiyamikni ilihaidjut.

Tahapkuat aadlangurninngit piumayanginnik

Ilihainiqmut unalu Iliharvikmi Pinahuarutingit (Ilangani 3, 4, 5, 10)

Tamna Ilihainiqmut Pinahuarutinga unalu ayuirhagakhat inniaqtuq munarininngalu Ministamit. Aallamut, tamna Ministauyuq tuniyauniaqtuq angirutikhamik piliuriami kingulliqpaanganik ihumaliuruti ilihagtunut atiliurniq piliurninngalu umannga iliharvikmi tatqirhiutingit, unalu piyunnautinga iliurariami ilihapkainiqmut minitsinik unalu uqauhingit ilihapkaidjutinganik tamarmiknut iliharutingiyamiknut iliharutinganullu.

Tukiliurutingit ilihaidjutikhamut Pinahuarutinga unalu Iliharvikmi Pinahuarutinga naunaiqtauniaqtut pitqutigiquplugu ukunannga piqatigiikninnganu inmmikmut ihumaliurutinginnik. Tamna havaangit munariyanginniklu Ministamit unalu DEA-ngit pitqutigiquplugu ukununnga tamarmik pinahuarutingit naunaiqtauniaquq, unalu munarinngalullu Iliharvikmi pinahuarutinga naunaiqtauniaqtuq havaqatigiikniqmik Ministamit DEA-tkunnitlu.

Tamna Minista piquyauniaqtuq naunairiami ilihaidjutingit qanurittaakhaanik (tikinnahuaqtangit umannga ilihainiqmut timiqutigiyanginnut), unalu ilihagtittiut unalu ayuirhaniq ikayuutingit, humaangittuq Nunavunmit piliuqhimayut ihuaqhaqtuyulluuniit, ihivriuqtauyukhat, ihariagiyaukpatlu, ihuaqhaqtuyukhaq ihuarigiami tamna ihariagiyanginnik nunagiyamikni ilihagtut unalu ihuaqtumut Inuit ilihagtut unalu Inuit pitquhingit.

Hivituyunik Ilihainiqmut (Ilangani 6)

Munarinngalulu iniqtirninnganut Hivituyunik Ilihainiqmut ikayuqtaut unalu ikayuutit, hapkuatlu pivalliani q unalu angirutimik Inuup Ilihaqtut Ikayuutikhamiknik Ihumaliurutimik (ISSP), pipkaidjutiniaqtut ukunannga ilihainiqmut ayuittiaqtunit, unalu pilimaitut ukunannga nunagiyamikni DEA-ngit. (Takulugu Ilangani 3 naunaitkutanginnik.)

Iliharvikmi Titiqqiqinirmut unalu DEA Ulapiqutingit (Ilangani 3, 5, 7, 11, 12)

DEA-ngit inniaqtut talvuuna tunigiami naunaipkainiq atan'nguyamut pitqutigiquplugu ukununnga atan'nguyap havaangit titiraqhimayumi Maligaqmi. Kihimi, una kikliqarniaqtuq ukununnga qanuriliurutingit umannga titiqiqinirmut unalu aulapkaininnga umannga iliharviit piyut hilataanut umannga Ilihainiqmut Pinahuarutinga.

Havakvinga tuniyauniaqtut piyunnautinik pitquyaugiami tamna DEA-tkut ilaliutigiami havakviyuyumit Inuuqatigiitsiarniq (ihuarhaidjut) unalu Sikuurutimiknut Naunaitkutat unalu Atiliurniqmut Maligaq, kihimi taimainnginnaq DEA piqangitpat maligaq atuqtamiknik. Pitqutigiquplugu ukununnga atiliurniq, DEA-ngit piqalimaittut pittaarninnga atiliuriami ilihagtut atiliuqtukhaungittut titiraqhimayumi ilangani 2 umannga *Ilihainiqmut Maligaq*. Atiliurniq ilihagtumit hilataanit nunagiyamiknik ihariaginaqtut DEA-ngit pitquyautimik unalu Ministamit angirutimik.

Katimayiingit munariyut havaktilirniqmut/tikkuaffaaqtunik atan'nguyanik/ atan'nguyap tuglianik munariyauniaqtut havakvikmit DEA-tkungittumit. Kihimi, DEA-tkut apirigumik, tamna Ministauyuq ihariagiyauniaqtuq pipkaidjutigiami DEA-tkut tikkuaqtukhat atauhiqmik katimayiuyumik tamarmiknit havaktiliriniqmut katimayiit havaktunut unalu tikkuaqtaugiami katimayiunik atan'nguyakhamut ukunaniklu atan'nguyap tuglianganik. Havakvinga ihariagiyauniaqtuq uqaqatigiyukhaq DEA-kunnut havaktitauruirahuarumik atan'nguyamik atan'nguyap tuglianganikluuniit, kihimi DEA-tkut piqalimaittut tikkuaqtauyunik piyunnautinganik tunigiami piqyautimik taimaaqtitaunahuarumik atan'nguyamik atan'nguyap tuglianganikluuniit.

DEA katimayiingit ihariaginaqtuq piqatukhat Ihuinaangittut Naunaitkutikhaanik palihimamit (CRC), hapkuatlu hakuittumik ilanganik naunaiyainiq, utuqqaungittukhaq pingahunik tatqirhiutinik iliraqtinnagu iliharvikmut piqutinginnut (pitinnagu pingahut ukiunik).

IQ taiguagakhamik ihariagiyauniaqtuq DEA-tkunnut nunagiyamikni ilihaidjut, kihimi, piqalimaittut piyakhangit DEA-tkunnut piliuriami tunilunilu taiguagakhamik

havaariyanginik IQ-tkut havaanginnik atan'nguyanit aadlanitlu iliharvinginnit havaktut katimayiingit iliharvikmi.

Munarininggalu manikharvikhanginnut Nukarhiuyut ilihaliqtinnagit ilihaqtut Ilihainiqmut nuutauniaqtuq havakvinga. Tahapkunani nukarhiuyut ilihaliqtinnagit ilihaqtut pinahuarutingit ittut Iiharvikmi, una aturniq inikhanganik pipkaiyauniaqtuq. Pihimayumik havaangit piyut DEA-tkunnit pitqutigiquplugu ukununnga ikikliyuumiqttaa ayurhautinga titiqiqinirmut taigualiurniqmullu hapkuninnga manikhanik.

Tamna tamainnit tunngavinga piumayanginnik aadlanguqtirutingit hapkuat

- Ihuaqhaqhimayut inuknut kangirhiyut umannga havaangit munariyanginniklu tuniyauyut Maligaqmi.
- Piliurninnga ayuitamiknik piyuq naunaittiarniqmit havaangit munariyanginniklu.
- Ihuarhaiffaaqniq umannga aktikkulaanganit ihariagiyanginnik DEA-mut-ngit unalu ihuarhainiit ayuittiaqtamiknut unalu ilihaidjut pilaqutauyut, ukunuuna ikikliyuumiqttaa titiqiqinirmut ayurhautingit. Pipkaidjutinahuarninnga angikliyuumiriama ihumagiyanginnik DEA-tkut havaktut nipinganik nunagiyamiknik hunavaluknut ilihainiqmut. DEA tuniqhaininnga pinahuarutinginnik unalu ikayuutit piniaqtait atauhinguriami iliharvinga inuknut ikayurlugulu hapummidjutinga umannga inuit uqauhinginnik.
- Naigliyauyuq ilihainikhat piyakhangit DEA-tkunnit katimayiingit, pipkaidjutiuyuk ihumaffaarninnga havaamiknit unalu ihuarhaiffaaqlugu havaangit munariyanginniklu.
- Naunaitqiamik kangirhiyut umannga havaangit munariyanginniklu atan'nguyanik unalu ilihaqtittit havaktut. Tamna aadlanguqtirutingit tuniniaqtuq naunaittumik aviktauniq havaanit iliharvikmit DEA-tkunnitlu, piyaqtuq pipkaidjutingit nutaat maligat talvani DEA-tkut havaangit piyut iliharvikmut havaktunut iniqtiriami piqalluanguinmat aktikkulaanganik.
- Ihumaliuffaaqhimayuk inuup ikayuutingit timiqutigiyanginnut, talvani hivulliqpaanga munarininnga naunaittumik tuniyauyuq havakvikmut havaktiliriamikni, munariluni naunaiyailunilu iliharvikmi havaktut.
- Ihuaqhaqhimayut atahiiinaqmik uqauhilgit ilihainiqmut tunngavinga tuniniaqtuq ihuarhainiit pinahuarutinganut tuniqhaininnga ilihaqtunullu qanurittaakhaanik. Una aallamut uqaqtauyuuq uumani llangani 2.
- Ihuarhainiit Hivituyunik Ilihainiqmut unalu piyunutnaunaiyainiq. Ihuaqhaqhimayut qanuritaakhaanik pivallianiq ISSP-nut, pipkaiplugu havaangit pivallianiqmut ihivriuqlugulu alganginnut ilihaiyut ayuittiaqtunik. Una aallamut uqaqtauyuuq uumani llangani 3.

Hivumuuqtuq atauttikkuq havaqatigiikniqmi

DEA-ngit, ikayuqtiuyut, pipkaidjutigiya nakuutqiaq piumayanginnik imaittungit nunallaangit, tuniluni ihariagiyauyut qanuqtut ihumagiyanginnik pitillugit ukunani inuknut uqaqatigiikningit ilihainiqmut havauhikhaqmut. Tamna nutaaq maligaliuqhimayut tunngavinga hivullituniaqtaa una havaktut, piipkaiqtiqtaa DEA-ngit maliktakhaa taimaa nipinga nunagiyamikni ihumaalutingit unipkaangillu nakuuyunik piyut.

Nunagiyamikni munarininnga nakuuyumik havakpaktuq taimaa DEA-ngit nakuuyumik pittaarumiuk akhuurutauyumik havaanga pitqutigiquplugu nunallaangit ilihagtunullu, unalu piliuqtuq ihuarhaininngit ukununnga ilihainiqmut unalu Iliharvikmi pinaharutingit. Ikkiliyuumiqhugit ihariagiyaungittut titiqiqinirmut ayurhauitingit, hapkuat aadlangurninngit pipkainiaqtait piqariamikni angitqiamik pilaqutauyut ilihainiqmut timiqutigiyanginnut unalu ayuirhaniq unalu nakurudjutingit ilihagtunut nunagiyamikni.

Aadlangurninngit havaktut ihariaginiaqtuq hakugiktunik pihimmaaqkuniku uqaqatigiikniq ukunanit havakvinga unalu DEA-ngit. Havakvinga akhuuqtut havaqatigiamikni DEA-tkunnut hakugiktigiami aktikkulaangit nunagiyamikni. Aallamut havaangit iniqtiqtukhauyut huli ukunuuna maligaungittumit ikayuutingit maligatigut, qanuriliurutingit, unalu ikayuutingit DEA-tkunnut. Ihumagilluaqlugit akhuurutingit, pivikhaqautinga piliuqtauniaqtuq nutaanguqtiqinnga ihuarhilugulu ikayuutingit DEA-tkunnut; nakuutqiamik iniqtiriamikni havaangit nakuuyumik nunagiyamikni unalluaq pitqutigiquplugu ukununnga maligaq piyunnautinga inuknullu ilauniq.

ILANGANI 5

Hakugiktittiyuq Uiviititut Uqauhirilluaraluanga Ilihaidjut

Tous ensemble!

Tamna Commission scolaire francophone du Nunavut (CSFN) munariyakhaatuniqhaininnga Uiviititut Uqauhirilluaraluanga pinahuarutingit tamainni nunaptikni. Titiraqhimayumi *Ilihainiqmut Maligangani*, tamna CSFN piqaqtuq aadjikutaanik havaangit munariyanginniklu DEA-mit, piqaqhuni aadlanik piyunnautinik ilitariplugu uumangalluq Uiviititut Uqauhirilluaraluanga pinahuarutingit unalu maligatigut hapummiyaat titiraqhimayumi uumani *Pijunnarnirijaujunut unalu Ihumarhuutaujunullu* ilanganut uqauhingit nunallaangit. Hapkuat ihuaqhaqhimayut piyunnautingit ilaliutihimayuuq, una uuktuutigillaklugu, angitqiamik munariniq ukunangga tuniqhaininnga umannga ilihainiqmut pinahuarutinga unalu Iliharvikmi pinahuarutinga DEA-ngit.

2008mit, ihariagininnga piyuq naunaitqiamut piliurhimayuuq qanuriliurninngit kiuttaaqniqlu unalu avikturninnganik munarininnganut ukunanit havakvinga unalu CSFN, hapkuatlu havaktut unalu havaangit umannga CSFN-kut Aulapkaiyuyuuq Atan'nguyayuuq. Qanuriliurninnga CSFN Iliharvikmi havaktut kavamatkut havaktinginnik, piyunut hapummiutingit ilaliutiyuuq, ihariagiyuqlu hakugiktittiniq. Unalu uumunnga, piumayanginnik aadlangurninngit piliuqtuq piyunnautiluamik havakvikmut uvunuuna ayuirhagakhat atuqtauyut CSFN iliharviini, kihimi ukuangungittuuq ilihainiqmut pinahuarutingit iluittumik, piyulluuniit ikayuutingit, qanurittakhaanik unalu atuqtakhangit atuqtauyut ukkunangga iliharvikmi havaktut.

Tahapkuat aadlangurninngit piumayayut Ilanganut 13 umannga *Ilihainiqmut Maligaaq*

Ilihainiqmut Pinahuarutinga

Tamna Ministauyuq piqaqniaqtuq avaliittumik piyunnautimik piliuriami, angiriamikni, ihivriuriamikni nutaanguqtiriami ayuirhagakhat tamainnut iliharviit Nunavunmi, hapkuatlu ittut piyunnautingani umannga CSFN. Akhuurutauyuq naunairiami "ayuirhagakhat" naunaiqtaa ukununnga piumayangit qanurittaakhaanik ilihagtunut, unalu unauulluungittuuq ikayuutingit, atuqtanginnik qanuriliurutingilluuniit atuqtauyut tikiutigiamikni. Piliuriami ayuirhagakhat, tamna Ministauyuq tuniniaqtuq ihuaqtumik piyunnautinganik ukununnga hivuniqtaunimik unalu pihimaninnga ilanganik uqauhingit pitquhingit unalu ukununnga havaktut umannga CSFN naunaiyariami ihumagiyangit pitquhingit unalu ayuirhainiq. Tamna Ministauyuq ilaliutiniaqtaa CSFN pivallianinngani unalu/unaluuniit hungiutiniq havaanga pitqutigiqplugu ukununnga ayuirhagakhat.

Taimaa pitillugu CSFN ihariagiyauniaqtuq maliktaraluanga ayuirhagakhat piliurhimayuq ukunannga Ministamit, CSFN munariniaqtaa umannga iniqtirninganut umannga ayuirhagakhat—tamna ikayuutaukmat, atuqtangit unalu qanuriliurutingit umannga CSFN-kut tikkuaqtamiknik, tamainnit kikliqaqtauyunit umannga ilihaidjutauyuq tunngavinga (ukunatitut, akinga, havaktaaqtumik unalu maligangit hivituyunik ilihainiqmut).

Tunngavinga: Ilihaqtut nuutiqtittut ukunannga Uviititut Uqauhirilluaraluanga pinahuarutinga ukununnga aulapkaidjutilluanga avikturhimayumi ilihainiqmut pinahuarutinga, unalu aippaagulluniit, ihumagiyakhat aadjikutaanik ayuirhaniq qanurittaakhaanik. Ministamit piyunnautinga ukunanit ayuirhagakhat naunaiqniaqtaat una. Kihimi, CSFN-kut havaktut pitqutigiquplugu ukununnga aadlat ilanginnit umannga ilihainiqmut pinahuarutinga munariyauyukhat, pihimaplugit hapummidjutauntingit titiraqhimayumi uumani *Pijunnarnirijaujunut unalu Ihumarhuutaujunullu*. Hapkuat aadlat ilanginnit ilaliutihimayuq piumpanginnik piyut ukununnga ikayuutingit, atuqtangit unalu qanuriliurutingit, unalluaq kihimi pitqutigiquplugu ukununnga uqauhingit unalu pitquhingit.

Hivituyunik Ilihainiqmut

Pitqutigiquplugu ukununnga Hivituyunik Ilihainiqmut, ihumaliurutit piyuq umunnga pittailiniq ilihagtunut iliharvikmit unalu ihumaliurutit uumunnga piyuq ihumagilluaqtauyut ikayuutit naunaiyainiqluuniit ilihagtunut inniaqtuq tamna Ministami, unalu Aulapkaiyuyuq Atan'nguyalluangittumit umannga CSFN. Tamna CSFN havaqatiginiqtaa havaangani, unalu tamna Aulapkaiyuyuq Atan'nguyalluangittumit tuniniaqtuq piyaxhangit ukununnga Ministamut hapkuninnga ihumaalutigiyauyunik. Ihuatqiat qanuriliurutingit piniaqtait havakvinganit naunairiami hapkuat qitqani ikayuutit unalu ihumaliurutit tuniyauyut ukunanit uqauhingit ihumagiyangit ihumalugit.

Tunngavinga: Hivituyunik Ilihainiqmut ihuaqtukhauyuq tamainni nunaptikni. Tamna himmautinga piyunnautingani ihumaliuqtumut piliurhimayuq qaangani pipkaidjutyuyuk tamainnut DEA-ngit, ihuarhaqhimayumik havaktut ihuatqiaq ukununnga CSFN pitqutigiquplugu ukununnga piliuqtuq piyaxhangit ukununnga Ministamut, hunavaluknik aadlat DEA-tkut piqangitaanik.

Iliharvikmi Havaktut

Havaktunut iliharvikmi ataani piyunnautinganut umannga CSFN, piqaqniaqtuq angitqiamik naunaitqiaq imaittungit qanuritaakhaanik kavamatkut havaktinginnik unalu katimayiingit umannga kavamaliqinirmut. Atan'nguyauyuq umannga Iliharvikmi havaktut inniaqtuq havaktut unalu munariyanginnik umannga CSFN. CSFN ihariagiyauniaqtuq manage havaktut malikhugu *Kavamaliqinirmut Maligaq* unalu kavamanga havaktuliriyiitkut maligat.

Tunngavinga: Piliuriami tamna CSFN-kut uqariyaqtamiknik maligiama ihariagiyauyut maliktakhat unalu malirutingillu pitqutigiquplugu ukununnga havaktuting unalu havaktuliriyiitkut piliurhimayumi ukunannga Nunavut Kavamanga.

Piyunnautininnga

Taimaa CSFN tuniugaangata maliktahanginnik uumunnga CSFN iliaqtut CSFN-ngungittumi Iliharvikmi, piyut angirutingit ukunanit CSFN unalu DEA iliurainiaqtut ukununnga piyut ukunannga Ministamit pitquyauyuq. Una naunairiami ihuarninnga unalu akuniraalukmut ihuaqninga umannga ihumaliurut.

Tamna Ministauyuq tikkuaqniaquq Aulapkaiyuyuuq Atan'nguyalluangittumit umannga CSFN piyut ukunannga pitquyautimik umannga CSFN, ihariagiyangit tamaita umannga ihuaqtumik inuknik ikayuutimik maligat, maliktakhat unalu piyakhangit maliktauuyut.

Tamna Aulapkaiyuyuuq Atan'nguyalluangittumit pihimmaaqaiaqtait naunaipkainiq CSFN-kunniit, pitqutigiquplugu ukununnga Ilihainiqmut Pinahuarutinga, maniit unalu havaktuliriyiitkut/havaktuinnait. Tamna Ministauyuq tuniniaqtuq ulapiqutingit naunairiami tamaita ihumaliurutit piyut, ukunanitluuniit Aulapkaiyuyuuq Atan'nguyalluangittumit CSFN-kutluuniit, ikhinnaqtaungittuq ihariagiyanginnik Maligaqmi unalu maliktahanginnik, unalu *Kavamatkunni Maligaq*, tamna *Kiinauyaliriniqmut Titiqqiqinirmut Maligaq* unalu nanminingit maliktahanginnik. Talvuuna, tamna Aulapkaiyuyuuq Atan'nguyalluangittumit umannga CSFN, kavamatkunni havaktiuyunik, uqaqtukhaq Ministamut Ilihainiqmut naunairiami una ulapiqutingit.

Tamna CSFN piniaqtaa Ministamit naunaipkainiq unalu maliktahanginnik naunaipkailurumi inuknik Nunavunmiutat ukunanik tuniqhaininnga inuknut ilihainiqmut ittut nunamikni.

Tamna Ministauyuq pittailihimayut tunigiami maliktahangit ahiruqtaanik piyunnautinganut umannga CSFN titiraqhimayumi Maligaqmi, ihuangitpatluuniit ukununnga naunaipkainiq umannga CSFN, kihimi naunaipkainiq umannga CSFN ihuangitpatluuniit Maligaqmut, maliktahanginnik Kavamatkulluuniit Maligaq, tamna *Kiinauyaliriniqmut Titiqqiqinirmut Maligaq* unalu nanminit maliktahanginnik.

Tunngavinga: Naunaittiaqtumik piliuqtuq qanuriliurutingit kiuttaaqniq unalu munarininnga ukunanit GN unalu CSFN, talvuuna ihuaqhilugit havaqatigiikniq unalu uqaqatigiikniq ukunanit malruuk timiqutigiyauyut, unalu nakuuyumik naunaipkaiyuuq unalu hapummiyuq havakingit pilaaruting CSFN-kunni. Hakugitkiaq maligaliuqhimayut tunngavinga naunaiqniaqtaat Uiviititut Uqauhirilluaraluanga pinahuarutingit aulapkaivaktut munariyukhaq pimmariktumik piluni ukununnga aturninnga kavamatkut maninginnik.

ILANGANI 6

Hakugiktittiyuq Maligaqmiq

Naunaittiaqtuq, kiuttaaqniq unalu iliuraiyuq ayurhautipkaininnginnik

Tahapkuat piumpanginnik aadlangurninngit uqaqtaungittut Ilanganit 1-5 uumani titiqqami, kihimi akhuurutauyumik qanuriliurutingit umannga nutaanguqtiqhimayuuq maligaq.

Katimayiingit Nunavut Ilinniaqtuliriyiitkunnut Katimayiit Nunallaani (CNDEA)

Tamna CNDEA piliurhimayuuq 2008mi kiudjutigamik apirikmata amihunik atayumik pipkaidjutiyukhat DEA-tkunnut ilihainiqmut timiqutigiyanginnut. Tamna CNDEA piqaqtuq qaffiuyunik havaangit munariyanginniklu tuniyauyuq ukununngam tamna nutaaq Maligaqmi. Kitu naunaittuq taimaa CNDEA havakhimmaaqniaqtuq havaktut nutaanguqhimayumi maligaq. Kihimi, una havaktut hungiutiyukhaugaluat unalu ihumagiffaaqluaglugu nakuutqiamik tautukuuyaariamikni hakugikninngit timiqutigiyayumut ikayuutauniaqtut pipkaidjutininngit ilihainiqmut tuniqhaininnga. Una imaatut ittuq qanuriliurutingit kiuttaaqniq naunaittiaqhimayukhaq pittaarumi unalu ihuaqhaqhimayut ihuarhigiami uqaqatigiikniq unalu ikayuqniqlu. Aallamut, hivulliutigiyakhat umannga Katimayiingit ihuaqhaqtauyukhat naunairiami kiklinga ikayuutinga DEA-tkunnut, unalu ihumagilluaqtauyumik, nakuuyumik pilaqutauyut timiqutigiyanginnut tamainnit. Kiklingat umannga CNDEA-tkut ihuarhaffaaqhimayut havaktut unalu piyutlu havaangit naunaiqtauniaqtut akhuraaluk qanuqtut ihumagiyamiknik piyangit inuknut uqaqatigiiktillugit. Naunaiyaffaarlugut havaangit munariyanginniklu umannga CNDEA piliurniaqtaat ihuaqhaqhimayut unalu pilluaqtaunahuaqtuq pilaqutauyut tuniqhaininnganut ilihainiqmut Katimayiinginnut.

Naunaittiaqtuq Ilihainiqmut Maligaqmi

Tukiliurutingit, unalu ihuaqninga, atuqtauninnga, malirutingit unalu aadjikutauyut ihuittumik ulapiqutauyut tamna nutaaq Maligaqmi, ihuaqhaqtauniaqtut ihuaqhaqtaubarumi. Ilangit ihariyanginnik titiraffaaqhimaniaqtut titiraffaaqatauyukhaugumi tunigiami naunaittiaqtuq ayurnaittuqlu aturiami, piiyarlugillu naluyanginnik.

Havaguiqtitauniq/Havaktiffaaqtitauniqluuniit atan'nguyanik ukuatlu atan'nguyap tugliata

Piumayanginnik aadlangurninngit ukununnga havaguiqtitauniq havaktiffaaqtitauniqluuniit atan'nguyanut ukunanullu atan'nguyap tugliata ittukhaugaluaq kikliqarluni tallimanik ukiunik havaklutik, unaungitkaluaqluni nutaaq pingahut-ukiunik havaklutik. Havaktitauniq atan'nguyanik tuglianginniklu pingittut naunaitkutaripkainiqmik, kihimi pingittut ihuaqtunik talvannga piyaxhanginnik, uumannga pingitluni ittuq ilangani 112(3) umannga *Maligaq*, piqarniaqtutlu kikliqarluni tallimanik ukiunik havaktitauluni.

Pinahuarutingit ihuaqtunik unalu ukpiriyayunik maliktakhat

Tamna nutaaq maligaq naunaittarutauniaqtaa pinahuarutingit ihuaqtunik unalu ukpiriyayuniklu maliktakhat atuqtakhaungittut atuliqtitaunahuaqtumi ilihapkaiyuq ihuaqtuq aturvikviuyumit qanuqtut ihumagiyamiknik. Taimaittut pinahuarutingit tuniniaqtuq utuqqanik qanuqtut ihumainnaqtainniinnaq. Iliharvikmi havaktut unalu DEA-ngit pittailimaittut atuliqtitaunahuaqtumik ilihapkaigiamiluuniit ihuaqtuq aturvikviuyumik qanuqtut ihumagiyamiknik hilataani pinahuarutingit ihuaqtunik aturvikviuyumikluuniit maliktakhaq, hapkuatlu kihimi kikliqangittut aadlanut iliharviknut, talvannga iliharvikmi ilihaidjut, nunannga ilihaidjutinut, nunagiyamikni unalu nunallaani ilihaidjut piliuqtauyuq DEA-tkunnit, uqaqatigiikhutik ikayuqtauyut innait Inuksiutilirijiitnit, sikuuqtunik katimapkaitillugit quviahuutipkainiqmut unalu pitillugu Angayuqqaanguyut-Sikuuqtittiit Katimayiyuyut katimayut. Naunaittariami, una tuniqhaininnga pingittuq ukununnga pinahuarutingit hulilukaarutilluuniit ihumaalutilgit ukununnga ilihagtittiut uumunngaluuniit ayuirhaniaq Inuit Qaujimaajatuqangit.

Tukiliurutingit

Tainiit Naittutlu atuqtauyut uumani titiqqami

Aadlanguqtirutingit

Aadlanguqtirutingit aadlangayut piliuqhimayuuq maligamut (maligangit) ihuarhigiama maliganga tunngavinga talvani pinahuarutingit unalu ikayuutit tuniyauyut. Maligaq piliuqtaat havaangit munariyanginniklu, kiuttaaqninnga, unalu kitut qanuriliurutingit ihumaliurutilluuniit atuqtaaqut atulimaitailluuniit. Uumani Ilihainiqmut titiraqhimayumi, piliurumi aadlanguqtirutingit maligaqmut imaatut ingittuq talvungaqpiaq aadlangurninngit ayuirhagakhanut, ilihapkaigiami ikayuutikhat, maligat qanuriliurutingilluuniit. Taimaittut aadlangurninngit, taimaa aadjikutamik pitilluni akhuurutauyumik, piliurhimayut avaliittumik aadlanguqtirutingit ukununnga maligaq. Tamaita hapkuat aadlangurninngit, maligaliuqhimayut piliurhimangittuuniit, ilauyut uumannga piliuqtuqing a nakuuqpiagtunit ilihainiqmut timiqutigiyanginnut.

Atauhiinaqmik uqauhilgit Ilihainiqmut

Una piyuq ukununnga tuniqhaininnga umannga Ministamit ayuirhagakhat atuqhuni malruuknik uqauhinik ilihapkaidjutinganik, talvani pinahuaqninnga ilihagtunut sikuurutingit iniqtiriami ayuittumik uqariami, tauguriami titiriamilu tamainnik uqauhinginik ilihapkaidjutinganik. Pusannga ilihapkaidjutinganik ukunani uqauhingit piliurhimayuuq ukunani tunngavinga unalu aadlauyuq ukununnga iliharutingiyamiknut iliharutingiyamiknut, unalu quulitqiamut iliharutingiyamiknut aadlatqianguyut ilihaidjutinikni.

CNDEA

Katimayiingit Nunavut Ilinniaqtuliriyiit Katimayiit Nunallaani. Tamna *Katimayiingit* maligangit pipkaidjutigiyluni timiqutigiyauyut DEA-tkunnut katimayiuyumik. Katimayiingit ikhivautalik tamarmikni umannga DEA-ngit. Katimayiulik niruaqhimayumik ikhivautalik tukimuaqtittiniklu, atan'nguyaqarviharhutik, havaktitauhimayunik havaktut, Iqalungni.

CSFN

La *Commission scolaire francophone du Nunavut* munariqaqhutik tuniqhaininnga ukunanik Uviititut Uqauhirilluaraluanga ilihaidjut Nunavunmi ukununnga nutaqqat uumannga Francophone angayuqqaanguyunut, piliurhimayumi uumani *Pijunnarnirijaujunut unalu Ihumarhuutaujunullu.*

Ayuirhagakhat

Ayuirhagakhat piyuq ukunainnaqnut ilihaidjutikhanga qanurittaakhaanik ihumagiyaayuq tamarmik ilihagtut ihuaqtumik iliharutingiyamiknut pipkaidjutiqarhuni. Tunngaviyuq maliktakhamut piyut ukununnga ilihagtittiut tikinnahuaqtangit. Pingittuq ukununnga qanuriliurutinut, atuqtamiknut unalu ikayuutingit atuqtauyuuq ikayuriami ilihagtut tikiutigiami tikinnahuaqtangit/ilihaidjutikhanga qanurittaakhaanik.

Ilhaidjutikhanga Qanurittaakhaanik

Qanuriliurutikhangit apqutingani (tamna ayuirhagakhat) ihumagiyait huna ilihaqtut ilihimayakhangit unalu pittaqaqtangillu, tamarmik ilihaqtamiknik ayuitamiknikluuniit, pikmat amihumik ukunuuna ukiumi umannga ilihainiqmut pinahuarutinga

DEA-tkut

Ilinniaqtuliriyiit Katimayiit Nunallaani. Timiqutigiyayut tamarmikmi nunallaani Nunavunmi, hapkuatlu Niqunguq, piliurhimayuq nunagiyamikni niruaqtauyut katimayiingit. DEA-ngit piqaqtuq aadlatqiinik havaangit titiraqhimayumi tamna nutaaq *Ilihainiqmut Maligaqmi.*

Ilihainiqmut Pinahuarutinga

Tamna ilihainiqmut pinahuarutinga ilaliutihimayut Ministamit ayuirhagakhat (ilhaidjutikhanga qanurittaakhaanik) sikuulihaaqtuunuanit ukunuuna iliharutingiyamiknut 12, unalu atuqtamiknut, qanuriliurutingit unalu ikayuutingit atuqtauyuq pigiami ilihaidjutikhanga qanurittaakhaanik. Ihuarhaqtaaqtuq nunagiyamikni pinahuarutingit.

Iliharvikmi havaktut

Atan'nguyat, atan'nguyap tugliata, sikuuqtittiit, ilihaqtut ikayuqtut sikuuqtittiit, Ilinniarvimmi Inuusilirijiit (Iliharvikmi nunamikni uqaqatigiikhutik ikayuqtiuyut), ilihaqtittiut ikayuqtingit, sikuuqtittiingurahaqtunut ayuirhainiq. Tamna tainiq 'ilihaqtittiut havaktut' piyuq uumungainnaq Atan'nguyat, atan'nguyap tugliata, sikuuqtittiit ilihaqtunullu ikayuqtut sikuuqtittiit. Tamna tainiq 'Iliharvikmi havaktut' piyuq tamainnut havaktut katimayiingit Iliharvikmi, hapkuatlu Iliharvikmi titiraqtiuyut unalu halummaqtuyullu havaktut.

Hivituyunik Ilihainiqmut

Qanuqtut ihumagiyanginnik tamna naunaiqtitaa piyuq tamainnut nutaqqat tamarmikmut ilihainiqmut pinahuarutinga tuniyayut ilihapkainiqmut piplutik sikuuqatimiknut, unalu ikayuqtut ihariagiayuyut pipkaidjutigiami inuup ayuirhainiq ihariagiayanginnik.

Inuit Uqauhingit/Inuktut

Piyuq uumunnga Inuktutit (ukununnga Qikiqtaaluk unalu Kivalliqmut) unalu Inuinnaqtun (Kitikmeonmut).

Inuit Qaujimajatuqangit

Tamna tunngaviuyuq maligangit unalu ihumaliurutingit qangaraaluknitanik Inuit pitquhingit, ilihimayangit unalu inuup piqatigiikniq. Ilihimayangit tuniyaunginnaqtuq angayuqqaamiknit nutaramiknut Inuknit pitinnagu European-miut qaitinnagit, pittaqtut nutaami piyunnautininna, unalu atuqtaunginnarialik piliurninna piyunnautinginnut Nunavunmi. Inuit Qaujimajatuqangit piliuqtaa tunngavinga unalu angikliyuumiutikhanganilu umannga ilihainiqmut timiqutigiyanginnut Nunavunmi.

ISSP

Inuup Ilihaqtut Ikayuutikhamiknik Ihumaliurutingit. Una ihumaliurutinga, piliuqtquyuq iliharvikmi sikuuqtittiit, ikayuqtunut Iliharviup SST-nganut uqaqatigiikhutik angayuqqaangyunut, taimaa ikayuqtuq ilihaqtut pigiamini tikinnahuaqtamiknik unalu angikliyuumiriamikni ilauninngit unalu iniqtirutingit uumani ilihainiqmut pinahuarutinga.

Inuit Nuatqatigiiknikkut Ukpiriyain

Ayuiqtamiknik tunngavingit Inuit Qaujimajatuqanginnit, Inuit Nuatqatigiiknikkut Ukpiriyain ilaliutihimayuuq 8nguyut munaqtiuyut ilumuurutauyut:

1. *Inuuqatigiitsiarniq*—pimmariktumik pilugit aadlat inuit, piqatigiikniq piqpaginiq inuknut;
2. *Tunnganarniq*—pipkaidjutauyuq aliahuktumik angmaumaluni; tunngahuktittiluni unalu hivituyunik;
3. *Pijitsirniq*—ikayuqtuq unalu tuniluni ilamiknut unalu/unaluuniit inuknutlu;
4. *Aqjiqatigiinni*—ihumaliuqniq ukunuuna uqaqatigiikniq unalu angiqatigiikniqlu;
5. *Avatimik Kamattiarniq*—avatimik munarittiarniq;
6. *Pilimmaksarniq/Pijariuqsarniq*—pivallianiq ayuitaminik ukunuuna qun'ngiaqnikkut, ikayuqniq naunaipkaiyumik, ilihainiq, unalu akhuuqnahuaqniq;
7. *Piliriqatigiinni/Ikajuqatigiinni*—havaqatigiiktut nakuuyumut pigiami;
8. *Qanuqtuurniq*—nutaanguqhimaluni unalu ikayayuutauluni.

Hapkuat 8nguyut ilumuurutingit ihariaginingga ayurnaittut qanuriliurutingit inuuhiqmi akhuuqulutalu igiaptikni inmikmut ihariaginngit, inuutilluni ayuirhaiyuyuuq unalu ayuittiaqtu inuit.

Ministauyuq

"Ministauyuq" uumani titiqqami piinaqtuq ukununnga Ministauyuq Ilihainiqmut. Kihimi, akhuurutauyuq naunairiami taimaa havaangit unalu ayuittiaqtut tuniyauyut ukununnga Ministamut maligaq pihimayait inmiknik, ilaani ikayuutauniaqtut ubluq tamaat munarinngit tuniyauyut Ministamit ilauyumut havaktut ilinniaqtuliriyiitkunni.

Uqauhingit ilihapkaidjutinganik

Tunngaviyuyuuq atauhiinaqmik uqauhilgit ilihainiqmut, uqauhingit atuqtauyuuq iliharvikmi ilihapkaigiami unalu uqaqatigilugu ihuaqtuq ilihaidjutikhaq ihuaqtumi iliharutingiyamiknut pidjutinganut, tunigiami Ministamit ayuirhagakhat. Atauhiinaqmik uqauhilgit ilihainiqmut uqauhiingit ilihapkaidjutinganik ittut Inuit uqauhingit unalu Qablunaatitut. Tikinnahuarutingit atauhiinaqmik uqauhilgit ilihainiqmut timiqutigiyanginnut ilihaqtaminiq iniqtiqiriup ilihaqut uqayuktut tamarmik uqauhinginnik ilihapkaidjutinganik.

Nunagiyamikni Pinahuarutinga

Pinahuarutinga piluqtauyut DEA-kunnit. Hapkuat nunamikni akhuurutauyut, nunagiyamikni piluqtauyut pinahuarutingit ihuarhigiami Ministamit ayuirhagakhat. Tamaita nunagiyamikni pinahuarutingit piyait angirutimik havakvinganit naunairiami angirutinginit. Nunagiyamikni pinahuarutingit ilaani ihumagilluaqtait nunagiyamikni uqauhingit unalu pitquhitigut piumayanginnik, kihimi piinarialik aadlanut ilihaidjutinut ayuitamiknikluuniit piumayanginnik ukununnga nunallaanut nunagiyamikni ilihaqtunulluuniit.

NTA

Nunavut Sikuuqtittiit Katimayiyut. Ayuittiaqtut timiqutigiyauyut piyut sikuulihhaaqtunnuani ukununnga iliharutingiyamiknut 12 sikuuqtiitnguyut inuknut ilihainiqmut pidjutinginnut Nunavunmi.

OAG

Havakvinga Kiinauyanut Ihivriuqtiryuaq Kaanatamit. Ihivriuqtauyuuq Nunavutim ilihainiqmut timiqutigiyanginnut unalu iniqtirinnganut umannga *Ilihainiqmut Maligaq* 2013mi.

Ilanga

Tamna *Ilihainiqmut Maligaaq* avvakhimayuq 15 ilangani, tamarmik ilanga ihumaalutigiyuq ilanganik umannga maligaaq unalu piyumut ihariagiyanginnik. Una ilaliutihimayut, una uuktuutigillaklugu, ukunatitut atiliurniq unalu sikuurutumut naunaitkutinganik, hivituyunik ilihainiqmut, ilihaqtut naunaitkutatat, unalu uqauhingit ilihapkaidjutinganik.

Tuniqhaininnga

Ilangani umannga maligaaq. Tamna ihariagiyanginnik Maligaaqmi iluani ittut umannga maligaaq unalu piliurhimayut ihariagiyanginnik pittailininngilluuniit qanuriliurutingit. Taimaa umannga *Ilihainiqmut Maligaaq*, tuniqhaininnga ilaani piluqtaa havaktut munariyulluuniit tamna Ministauyumut, DEA-tkut iliharvikmi havaktulluuniit.

RSO

Avikturhimayumi Iliharvikmi Aulapkaininngit—tamarmik umannga pingahut aviktuqhimayut Nunavunmi RSO-qaqtut. Tamarmik RSO piqaqtuq Aulapkaiyuyuq Atan'nguyamik, ikayuqtauyuuq atauhiqmit amihunitluuniit atan'nguyayut iliharviinut, unalu aadlat havaktut. Hapkuat havaqatigiiktut ikayuqtut iliharviinik avikturhimayumi havakvigiyanginni. Una ilaliutihimayut, kihimi kikliqangittuq ukununnga, ikayuqtut pitqutigiquplugu ukununnga havaktuliriyiitkut unalu Iliharvikmi aulapkaiyuyuuq.

Inmikmut ihariaginngit

Inmikmut ihariaginngit ilihaidjutinginnik iniqtiqtut inuuyut inuuhiqmini ayuirhayut ayuittut hungiutiinarialik qilamiuqtunut aadlanguqtiriuq havakvik.

Iliharvikmi Tatqirhiutingit

Tatqirhiutingit piliurhimayait qaaffuyut ilihapkaidjutinganik ikaarningit ilihaqtillugit ublungani, aadlatqit ublungit ilihaidjutimi ukiungani, hapkuatlu ilihaitillugit ublungani, ilihapkaingittunik ublungani, iliharvikmi ihuarhainiqmut pinahuat unalu ilihaiyuyut ayuirhayut ublungit.

Tikkuaqtauhimayut Katimayiingit

Piyuq uumunnga ukununnga Tikkuaqtauhimayut Katimayiingit Ihivriuriami *Ilihainiqmut Maligaaq*, Katimayit niruaqhimayunik Maligaliuqtiuyut Maligaliurvikmi munaringitait pigiamikni piyakhangit ihivriuqniqmik umannga *Ilihainiqmut Maligaaq* unalu Nunavut ilihainiqmut timiqutigiyanginnut iluittumik. Tikkuaqtauhimayut Katimayiingit iliuariyuq katimadjutikhamik taiguagakhanik nalvaaqtamiknik unalu piyakhangit Nuvaipa 5mi, 2015.

SST

Ilihaqtut Ikayuqtut Sikuuqtittiit. Ayuittuq Sikuuqtittiit tuniyayuuq havaamik ikayuqtuutimik iliharvikmi sikuuqtittiit iliharvikmi piliurninngalik ISSP-mik. SST-ngit tunivaktullu ihuaqtunik ikayuqtukhanik inukmut ilihaqtumut piliurhimayumi ISSP-mi.

Ihuarhaininnga

Ihuarhaininnga naunaiqtitaa tamna ilihainiqmut piyait ilihaidjutauyuuq qanurittaakhaanik tamainnut ilihaqtuq ihuaqtut tamainni nunaptikni. Una pipkaidjutigiyaaq ihuaqtuq naunaiyainiq tamarmik ilihaqtuq qanuriliurutingit unalu Sikuuqtittiit havaanga piyakhaanik. Ihuarhaininnga pilaqtaulluaqhimayut ilihainiqmut pinahuarutinginnut, pipkaidjutauyuuq ukununnga Ministamit ayuirhagakhat, unalu uumungaangittumik nunagiyamikni ilihaidjut piluqtauyut DEA-ngit. Ihuarhaininnga angikliyuumiqtaaqtuq tamainni timiqutigiyanginnut pihimatillugu akhuurutauyuuq nunagiyamikni munarinuq.

